

Nr 516.

Av herr Jeppsson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen avlämnade proposition nr 196, som avser löneroglering för viss ordinarie personal vid försvarsväsendet, får undertecknad beträffande månadslönare- och den arbetsledande förmanspersonalen vid flottans stationer i Karlskrona och Stockholm anföra:

Försvarsväsendets lönenämnd har i underdånig skrivelse av den 16 november 1927 till Konungen inkommit med förslag till löneroglering för viss icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet. Marinens månadslönare och den arbetsledande förmanspersonalen ha även berörts av detta förslag. Med avseende på uppförande å ordinarie stat av maskinister och eldare vid arméns och flygvapnets truppförband föreslår Kungl. Maj:t i proposition nr 196 riksdagen att bifalla förslaget.

I samma proposition redogöres också för huvuddragen i lönenämndens förslag med avseende på marinens månadslönare och den arbetsledande förmanspersonalen, vilka äro föreslagna till inplacering i en extra ordinarie löneplan av i huvudsak samma snitt, som gäller för kommunikationsverken. Utöver den i propositionen lämnade redogörelsen anser jag skäl föreligga att även ur personalsynpunkt närmare belysa detta förslag.

Den 29 juni 1926 avgav försvarsväsendets lönenämnd ett förslag om avlöningsbestämmelser för viss civil icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet. Genom remiss av detta förslag anbefalldes Kungl. Maj:t Kungl. Marinförvaltningen att avgiva ett utlåtande över det av lönenämnden sålunda avgivna betänkandet och förslaget. Kungl. Marinförvaltningen erinrade om, att ämbetsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 juni 1926 avgivit förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid marinen. Av dessa befattningshavare hade lönenämnden upptagit expeditionsvakter och viss personal vid flottans sjukhus, som dock utgjorde ett fåtal bland de vid marinen anställda icke-ordinarie befattningshavarna. Kungörelseförslaget gäve dock möjlighet till utvidgning av tillämpningsområdet till att omfatta allt flera personalgrupper. Man finge sålunda räkna med att dessa bestämmelser skulle kunna bliva gällande för marinens icke-ordinarie befattningshavare i allmänhet. Inför denna möjlighet ville dock marinförvaltningen framhålla: »att *ojämförligt största delen* av denna personal utgjordes av de vid varven såsom kontorister, ritare och arbetsledare anställda månadslönare.

Om man önskade ensartade avlöningsföreskrifter å förevarande område, kunde man därför icke undgå att i främsta rummet fästa avseende vid frågan om en löneroglering för månadslönarne. Därtill komme att denna, av skäl marinförvaltningen i tidigare yttranden anförst, oavvisligen krävde en snar lösning.»

Om sålunda lönenämnden i sitt förslag av den 29 juni 1926 icke upptagit den personalgrupp, som nämnes marinens månadslönarne, så synes i förslaget av den 16 november 1927, där denna personalgrupp medtagits, den ej oviktiga omständigheten helt hava förbisetts, att denna personal för närvarande åtnjuter löne- och övriga anställningsvillkor, såsom om den vore ordinarie. Som svar på remisskrivelsen av den 29 juni 1926 anförde Kungl. Marinförvaltningen, att lönenämndens förslag icke uppgjorts med tanke på den i varvsdriften sysselsatta personalen och kunde därför icke fylla de i fråga om denna personal nödvändiga betingelserna. Det gällde därvid framför allt att flottans varv sattes i tillfälle förvärva fullt kvalificerade arbetskrafter. I konkurrensen om sådana måste varven kunna uppväga de förmåner, som erbjödos av de affärsdrivande verken. Då dessa verk emellertid hade sin personal å ordinarie stat, följde därav, att i allmänhet gällande villkor för extra personal icke kunde läggas till grund för ifrågavarande löneroglering vid marinen. Dessa synpunkter hade varit vägledande för marinförvaltningen vid uppgörande av dess förenämnda lönerogleringsförslag av den 7 juni 1926.

Av vissa skäl verkställdes inom Kungl. Marinförvaltningen en omarbetning av 7 juni-förslaget, vilket framlades i ett den 30 maj 1927 dagtecknat betänkande. I skrivelse till varvscheferna den 9 december 1926 meddelade marinförvaltningen: »att en viss överblick över marinorganisationen för rätt lång tid framåt nu är möjlig, varför någon anledning ej längre finnes att icke bereda månadslönarne ordinarie anställning». Denna synpunkt hade dock fördunklats vid utarbetandet av ordinarieförslaget. Av detta framgick, att endast trettio procent av ifrågavarande befattningar upptagits på ordinarie stat. Befattningarnas uppdelning vid övriga statens verk omfattar i regel sjuttio procent ordinarie och trettio procent extra-ordinarie. Skälen till marinförvaltningens låga procentsiffra för den ordinarie anställningsformen angavs ej närmare, men kan betecknas såsom anmärkningsvärt.

Försvarsväsendets lönenämnd har i det senast framlagda löneförslaget för marinens månadslönarne och den arbetsledande förmanspersonalen icke kunnat tillstyrka den ordinarie anställningsformen. Lönenämnden anför dock, att den nya försvarsorganisationen för marinens vidkommande innebär betydligt mindre ändringar i det bestående än beträffande försvarsväsendet i övrigt, samt att noggranna riktlinjer för personalorganisationen vid marinen finnas uppdragna i flottans organisationssakkunnigas betänkande, vilket enligt beslut av Kungl. Maj:t skall tjäna till ledning vid nedbringandet av personalbehovet därstädes. Denna begränsning av personalbehovet är med ett eller annat undantag när i det stora hela nu genomförd. Bekräftelse därom

hade lönenämnden utan svårigheter kunnat inhämta. Att sasom skäl för ett avböjande av ordinarie anställningsformen åberopa en i görligaste mån hållen öppen väg för sådana jämkningar i personalorganisationen, som vid genomförandet av flottans organisationssakkunnigas förslag visa sig erforderliga, kunde möjligen tidigare äga viss befogenhet. Nu verka dessa skäl icke längre bärande.

Att Kungl. Marinförvaltningens förslag icke innebar en rationell lösning av ordinarie anställningsfrågan för ifrågasatt personal borde icke hindrat lönenämnden att föreslå en lösning av frågan om marinens månadslönare och den arbetsledande förmanskårens uppförande på ordinarie stat.

Lönenämndens förslag gav också anledning till verklig besvikelse för personalen. Redan marinförvaltningen anförde i sitt ordinarie förslag, att en jämställelse av marinens månadslönare med icke-ordinarie befattningshavare inom statsförvaltningen i övrigt icke blott skulle ställa flottans varv i en ogynnsam ställning vid konkurrensen om arbetskrafter utan därtill för personalen innebära i viss mån försämrad ställning. Trots dessa välmotiverade uttalande varningar, som efter att förslaget framlagts ytterligare accentuerats genom att högkvalificerad personal uppsagt sina platser vid såväl varven i Karlskrona som i Stockholm har försvarsväsendets lönenämnd det oaktat föreslagit en sådan försämrad ställning, som ett genomförande av en extraordinarie löneplan i detta fall medför. En sådan löneplan börjar med två och slutar med en löneklass lägre än motsvarande ordinarieplan. Skillnaden i lön utgör cirka 13 %.

Bortsett från det ringa antal befattningar, som i marinförvaltningens *ordinarieplan* ifrågasattes till inplacering, måste det förslaget i jämförelse med lönenämndens betecknas såsom ett framsteg. På detta lönenämndens förslag har även dyrtidstillägget beräknats såsom för reglerat verk. I tydligt medvetande, att hela detta förslag är otillfredsställande, har lönenämnden ordagrant skrivit följande, som närmast verkar som en ursäkt: »Vid marinen åtnjuta befattningshavarna undantagslöst dyrtidstillägg enligt högre grunder än som gälla för reglerade verk. I och med en blivande lönereglering torde dyrtidstilläggen emellertid över lag böra fastställas att utgå efter de för dylika verk bestämda grunder. För betydande personalgrupper skulle sålunda en avsevärd minskning inträda i dyrtidstilläggen. Till en del kommer denna inkomstminskning att motvägas av den förhöjning i fasta löner och förbättringar i förmåner i övrigt, som tillämpningen av lönenämndens förslag till avlösningsbestämmelser *l ä r e r* medföra.»

Dessa förbättringar i förmåner i övrigt, som förslaget påstås medföra, är alldeles nödvändigt att efterlysa. Snarare kommer förslaget även i dessa punkter att innehålla försämringar. Den semestertid, som nu utgår till marinens månadslönare, utgöres av intill trettio dagar. Dessutom har departementschef rätt att, enligt gällande reglemente för marinen, bevilja tjänstledighet under åtta dagar två gånger om året. Enligt lönenämndens förslag

skall semestertiden innefatta åtta, sexton och högst tjugofyra dagar. För skötande av enskild angelägenhet må dessutom den myndighet, som äger tillsätta befattningen, under begränsad kort tid, men med avdrag av halva lönen, bevilja ledighet. Vid inträdande sjukdom utgår enligt nuvarande bestämmelser hela lönen, oavsett huru lång tid sjukdomen varar. Enligt lönenämndens förslag inträder från första dagen ett sjukavdrag uppgående i exempelvis 18. lönegraden till 3 kronor per dag. Efter sex månaders sjukdom skall tagas under omprövning ytterligare avdrag på lönen.

Belysande för de försämringar förslaget innebär för personalen i gemen må som exempel anföras följande: Kontrollantbefattningarna äro av lönenämnden föreslagna i 15. lönegraden från att nu tillhöra 6. och 5. motsvarande 18. och 16. lönegraderna. Kungl. marinförvaltningen hade i förslaget av den 30 maj 1927 upptagit personliga lönetillägg för kontrollanten vid Ingenjördepartementet i Karlskrona till 1 050 kronor per år och för samma befattning vid ingenjördepartementet i Stockholm till 1 140 kronor per år samt till kontrollantbefattningarna vid övriga departement i Karlskrona till 336 kronor per år och i Stockholm till 372 kronor per år. Till föreståndaren för bokföringsavdelningen vid ingenjördepartementet, som ansågs bestrida en synnerligen krävande befattning, föreslogs av marinförvaltningen ett tillägg av 336 kronor per år. Dessa personliga lönetillägg föreslår lönenämnden icke böra utgå i vidare mån, än såvitt avser kontrollant vid Ingenjördepartementen, varav dock lönetillägget för kontrollantsbefattningen i Stockholm nedprutats från 1 140 kronor till 744 kronor. Dessa exempel torde tillräckligt belysa halten av lönenämndens påstående om förbättringar i löner och förmåner, som förslaget påstås medföra.

Sammankopplingen i en gemensam löneplan av marinens månadslönare och arbetsledande förmän med övriga grenar av försvarsväsendet torde ej heller vara till båtнад för en rationell lösning av frågan. Arten av de arbetsuppgifter, som åligga de olika grenarna av försvarsväsendet, äro helt olika. Därtill kommer att de befattningar vid armén och flygvapnet, som i tjänsteställning motsvara månadslönarbefattningarna vid marinen, redan äro uppförda på ordinarie stat. Detta gäller sådana befattningar som 1. och 2. klass verkmästare vid flygvapnet, 1. och 2. klass verkmästare samt besiktningsrustmästare vid armén. Kompetensfordringarna äro vid marinen också mera skärpta än motsvarande vid flygvapnet och armén. Där erfordras för exempelvis 1. och 2. klass verkmästare samt besiktningsrustmästare teknisk aftonskola, tvåårig verkstadspraktik samt tvåårig kurs vid gevärsfaktoriet, vilken utbildning bekostas av staten. Vid marinen kräves för motsvarande befattningar, verkmästare av 1. och 2. klass: Avgångsexamen från statligt tekniskt läroverk eller däremot svarande läroanstalt eller att med godkända betyg hava genomgått för tjänsten lämplig klass i marinens underofficersskola samt att dessutom innehava den yrkesinsikt och erfarenhet i övrigt, som för befattningarna i fråga kunna anses erforderliga. För konstruktör vid marinen

kräves: avgångsbetyg från teknisk fackskola eller däremot svarande läroanstalt och minst 4 års väl vitsordad sådan anställning, som kan anses hava givit för tjänsten lämplig utbildning. Dessa kompetensfordringar äro högre än de, som erfordras för konstruktör vid kommunikationsverken, vilken dock är uppförd på ordinarie stat i 22. lönegraden. För kontrollant kräves examen från statsunderstött handelsgymnasium eller att visa sig äga motsvarande kunskaper samt dessutom 4 års väl vitsordad sådan anställning, som kan anses hava för tjänsten lämplig utbildning.

Lönenämnden har efter övertvägande av vad arméförvaltningen och flygstyrelsen anfört bibringats den åsikten, att det icke lär vara möjligt att för närvarande bilda sig en något så när tillförlitlig uppfattning ifråga om de verkningar, den under utformning varande nya försvarsorganisationen kommer att utöva å olika befattningshavares arbetsåligganden. Däremot anföres att vad *marinens månadslönarpersonal* beträffar ligga förhållandena så tillvida annorlunda, att den nya organisationen för marinens vidkommande innebär betydligt mindre ändringar i den hittills bestående organisationen. Noggranna riktlinjer för personalorganisationen vid marinen finnas även uppdagna i flottans organisationssakkunnigas betänkande, som vid det här laget, så långt det visat sig vara ändamålsenligt, av vederbörande myndigheter även genomförts.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 196 i vad densamma avser marinens månadslönare och arbetsledande förmän samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om denna personals löneroglering och uppförande på ordinarie stat blir föremål för förnyad utredning, varvid även representanter för personalen beredas tillfälle deltaga.

Stockholm den 12 april 1928.

Ola Jeppsson.